

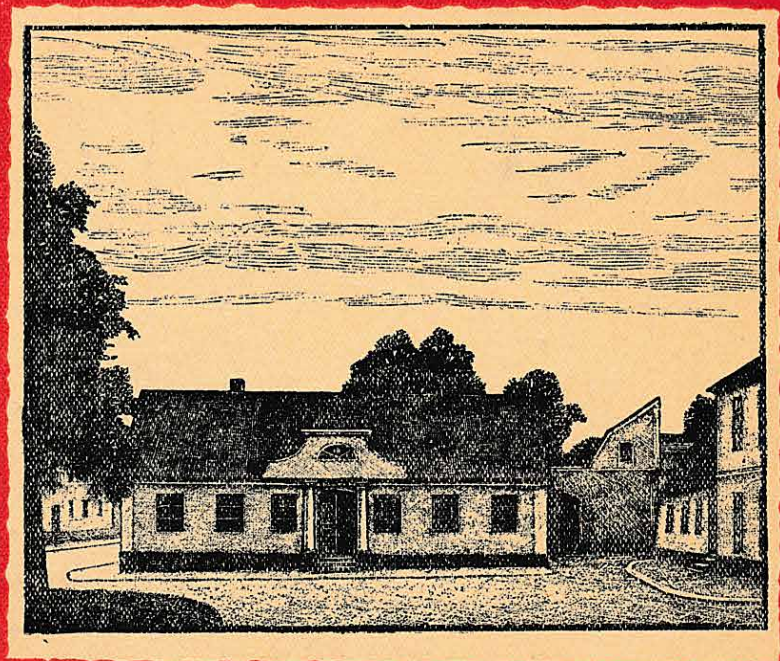
BYA BOKNET

Skånsk Revy

NUMMER

4

1948

**DEN SKÅNSKA
HEMBYGDSTIDNINGEN**

PRIS 4 KR.

ALF SAGNER

Sagans fågel – Skånes fågel

Det frivilliga husdjuret har blivit ett levande naturminnesmärke

Det finns resenärer, som från sina färder i sydliga länder berättat, att de där blivit bjudna på stekt stork. Tanken verkar väl för oss i allmänhet direkt frånstötande, och man skulle knappast erfara några aptitkänslor inför ett aldrig så läckert anrättat exemplar av den ståtliga vadare, som vi vant oss att betrakta som en av symbolerna för vår provins. Det är inte bara nordbons mera utpräglade sinne för naturens invånare som föranleder oss att vara särskilt skonsamma mot storken, det är också den helt säkert med gamla vidskepliga föreställningar invävda pietet man hyser för detta levande naturminnesmärke.

Än i dag följer lantbefolkningen med stort intresse varje ny kull av storkungar, och om en olycka skulle drabba någon av de små, blir det ofelbart en allmän förstämning i bygden, det har man sett mera än ett exempel på. Och från det storkparet i början av april slår sig ner på sitt sommarresidens tills det i september drager mot sitt vinterkvarter i Södern, är det föremål för dagliga observationer från såväl ortens folk som utsocknes. Och ännu tilllämpas det gamla bruket att lägga upp ett hjul på takåsen för att se om storken skall bygga sitt bo där – i så fall anses också lyckan bli bofast under taket.

Men i samma takt som människornas lyckomöjligheter minskas i denna värld, minskas också chanserna för att storken skall slå sig ner på takåsen. Storkbeståndet har nämligen undan för undan decimerats, och i vårt land är den vita sagofågeln numera endast att finna i Skånes sydliga delar, där de flesta exemplaren påträffas kring Kävlingeåns stränder.

Det är givetvis storkens urgamla vana att reda sitt näste alldeles inpå mänskliga boningar, som i första hand väckt det stora intresset för arten. En

annan bidragande faktor är naturligtvis fågelns majestätiska och samtidigt graciösa yttre, men i sammanhanget får man absolut inte heller förbise storkens omvittnade intelligens. Det är utom all fråga, att det ute i naturen finns andra fåglar, som är lika klyftiga, men storkens karaktär av "frivilligt husdjur" har gjort att man kunnat observera en del smådrag, och på så sätt har en viss anekdotflora uppstått kring främlingen från Nilens stränder.

Storkarna tycks ha ett utpräglat sinne för traditioner, och de visar inte den ringaste fördragsamhet med främmande element i sina kretsar. På en lantgård hade man ett år lagt hönsägg i storkarnas rede. Det var en pojke, som placerade äggen i boet, när honan redan börjat ruva. Han inplacerade dem varsam, och till synes fäste sig inte storkmor så värst vid det. Hon såg bara litet misstänksam ut, men knappt hade pojken dragit sig tillbaka, förrän hönsäggen åkte ut. Ett av dem träffade pojken i huvudet. Och så klapprade storkmor förnöjt med näbbet.

En tragisk historia inträffade emellertid på en annan gård, där man tillåtit sig lägga ett uggleägg i storkboet. Tyvärr blev det av någon anledning inte upptäckt utan fick ligga kvar och ruvas, tills det kläcktes tillsammans med storkäggen. Det torde ha varit en obehaglig överraskning, inte bara för honan utan också för hanen. Märkligt nog hände ingenting förrän storkungarna blivit flygfärdiga. En dag märkte gårdens folk, att något ovanligt var på färde bland storkarna. Honan stod ensam vid boet, och man tyckte sig märka att hon verkade djupt nedslagen. Vid motsatta gaveln stod på takåsen hanen med ungarna och dessutom en del främmande storkar. Då och då hördes ett klapprande av näbbarna, och det föreföll som om fåglarna höll rådslag. Efter en stund blev de en och en fram till boet och tittade ned i detta, där uggleungen befann sig. Sedan denna

Stork lyfter från boet.

Fotografi från Flyinge kungsgård.

— sannolikt med avsky — blivit besiktigad av samtliga, dödades den av de skarpa näbbarna och kastades ned på gården. Sedan kom turen till storkhonan, som likaledes blev ihjälhuggen. Liksom om hon förstod, att domen obevekligt måste gå i verkställighet, stod hon orörlig och inväntade exekutionen. Sedan också hennes kropp blivit nedkastad på gården, flög alla storkarna bort, och boet förblev övergivet för resten av den sommaren. Rättvisa var skipad i enlighet med storkarnas urgamla tradition, som inte tillåter att främmande inkräktare stör familjelivets helgd. D. v. s. "rättvisan" var illusorisk, ty två oskyldiga fåglar hade med livet fått plikta för mänsklig tanklöshet.

Även om storken, som nämnts, åtnjuter stort skydd från människans sida och därför i allmänhet kan känna sig ganska trygg på våra breddgrader, finns det naturligtvis en och annan, som är avogt stämd mot djur i allmänhet och beskyller dem för att ställa till ohägn, fastän detta är obetydligt i jämförelse med vad människorna själva åstadkommer i den vägen. Under sådana förhållanden kan till och med storkar bli misshagliga. Det fanns en gång en person, som hade speciell aversion mot storkar och som

påstod, att de kastade ner smuts genom hans skorsten. Han låg därför i ständig fejd med det storkpar, som hedrat honom genom att bygga bo på hans takås. Han försökte på alla sätt göra livet surt för dem men blev ändå inte kvitt de trofasta fåglarna. Han stack så tätt med bokkvistar i taket, att detta såg ut som en liten skog, men storkarna röjde oförtrotligt upp. Han kastade sten efter dem med lika klen resultat. Han rev ned boet, men detta blev uppbyggt på nytt. Varje sommar infann sig paret ånyo och drog upp en ny kull av ungar. Denna historia vittnar gott om storkens tålamod och ut hållighet.

En inställning som den ovan omtalade mannens hör emellertid till ovanligheterna hos oss. Respekten för livet i alla dess former är dock inte så utpräglad under sydligare luftstreck. När de stora flyttfågelsskarorna två gånger om året färdas över Europa på väg mot norr eller söder, är de utsatta för många faror av olika slag. Åtskilliga fåglar dukar under för elementens raseri och alla upptänkliga slag av olyckshändelser, men en mycket stor del faller också offer för människan själv. Att det sista faromomentet skärpts under senare års nöd och livs-

Givetvis, påpekar magister Noréhn, märker vi, som befinner oss just i gränstrakterna av storkens utbredningsområde, fortare förändringarna i beståndet. Även i Danmark, som är betydligt storkrikare än vårt land, har man stark känning av nedgången. Innevarande år har där varit mycket dåligt med 12 procents tillbakagång sedan i fjor. Under sommaren har man haft högt räknat 500 par — år 1940 var det 1.000!

För storkarnas vänner — och vem av oss vill väl inte räkna sig bland dem? — är det alltid spännande att gå och vänta på det kommande årets säsong och tippa hur många som skall komma för att be-

sätta de gamla boen. Som bekant är det alltid mycket osäkert, huruvida de ungar, som flög senaste hösten, skall återvända till det land, som sett dem födas. Det blir då ofta beroende av de enskilda individernas livslängd, om ett bo åter skall tagas i bruk eller få stå övergivet — kanske för alltid. Man har länge trott, att storken har en betydande livslängd. Magister Noréhn upplyser emellertid, att dansken Halfdan Lange kommit med något av en sensation i detta avseende. Enligt hans forskningar blir storkarna i allmänhet inte så värst gamla, endast 8 à 10 år.

KLOCKAREHUSET I HAMMENHÖG

Mitt i Hammenhögs by ligger en liten halmtäckt byggnad, som i dagligt tal kallas "Klockarehuset". Det är sista kvarlevan av den forna klockaregården, som försvann, då den nya klockaregården byggdes och församlingen övertog klockarebostället jord. "Klockarehuset" såldes i det sammanhanget och har sedan använts som hönsbarnhus, men i dessa dagar ha hembygdsintresserade personer i Hammenhög beslutat att i en eller annan form förvandla detsamma till ett litet hembygdsmuseum för Hammenhögs trakten. En liten lokalavdelning av Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne (Varför inte ge denna förening ett behändigare namn — t. ex. Österlens hembygdsvård?) eller en s. k. "hembygdskrets", underställd fornminnesföreningen, skulle omhänderta byggnaden och sörja för dess restaurering och framtida underhåll. Det är förresten meningen att denna förening skulle få namnet "Hamundahög", som sockennamnet i äldsta tider stavades.

Hembygdskretsens ändamål skall vara att inom socknen arbeta för att utforska gången tids bebyggelse och de gamles levnadssätt och sedvänjor och att bevara och skydda byggnader av kulturhistorisk art, att samla och restaurera saker och föremål, som äro ägnade att belysa Hammenhögs historia och att överhuvud taget verka för en god hembygdsvård inom sitt område.

Idén har vunnit ankläng i bygden och man har ganska mangrant slutit upp kring föreningen. Det

kommer därför nog inte att dröja så värst länge innan den definitivt kommit i gång och på allvar söker förverkliga sina lofvärda intentioner. Just i Hammenhög, som i sin egenskap av gammalt tingsställe är häradets naturliga huvudort, som ligger centralt i en minnesrik bygd, finns där mycket av gammal kultur att ta vara på och rädda undan förstörelsen. Nu gäller det för alla sockenbor att inventera sina gömmor. "Det gamla skräpet" kan bli klenoder i "klockarehuset". Ty detta har man tänkt inreda som museum. Avsikten är att bygga om det i gammal stil. Vardagsrummet mitt i byggnaden är relativt orört och skall återställas som en gammal stuginteriör med gamla möbler och andra stilenliga inventarier. I gavelutrymmena skall man anordna permanenta utställningar för bygdens äldre historia. En monter med jordfynd skall skildra utvecklingen i nejden under förhistorisk tid. Här skall man utställa byakartor och byalagsutensilier, gårdsplaner och redskap. Äldre fotografier av gårdar, hus och människor samt förklarande utredningar skall göra denna utställning värdefull för skolornas elever och för alla andra, som intressera sig för sin hemsockens historia.

Vår tid är nivellerings- och rotlöshetens, och det behövs sådana här initiativ lite varstans i skånska bygder. Låt oss hoppas att den kommitté, som tillsatts i Hammenhög för att lösa frågan, måtte möta förståelse, när den nu på allvar skrider till förverkligandet av sina planer.

N. B.